

บทความวิชาการ

ปัญหาผู้เสียหายในการนำคดีอาญามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน

Problem of Victim Reporting a Criminal Case to Inquiry Official

พรอมา วงศ์เจริญ¹

Pornuma wongjarern²

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 272 หมู่ 9 ตำบลขุนทะเล
อำเภอ เมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Faculty of Law , Suratthani Rajabhat University 272 Moo 9, KhunThale
Subdistrict, Suratthani Mueang Distrist, Suratthani Province 84100.

E-mail: Kunpearva7777@hotmail.com

(Received: 3 มีนาคม 2563 ; Accepted: 5 มิถุนายน 2563)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาถึง ปัญหาผู้เสียหายนำคดีมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน และใช้หลักดุลยพินิจที่ไม่ชอบ ด้วยการปฏิเสธไม่รับเรื่องร้องทุกข์ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

เมื่อทำการศึกษาพบว่า ครั้นผู้เสียหายได้นำข้อเท็จจริงร้องต่อพนักงานสอบสวนแล้ว กระบวนการต่อจากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะสืบสวน สอบสวน

¹ อาจารย์พรอมา วงศ์เจริญ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² Miss Pornuma Wongjarern, Lecturer in Law, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

และนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาปรับใช้กับข้อกฎหมาย ด้วยการใช้หลักดุลยพินิจตีความในขั้นตอนนี้ เพื่อนำมาเป็นเหตุประกอบว่าจะรับเป็นคดีอาญาหรือไม่ หากพนักงานสอบสวนใช้หลักดุลยพินิจตีความตามกฎหมายโดยชอบ ก็จะเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย แต่ถ้าหากว่าใช้หลักดุลยพินิจที่เพ่งต่อการปฏิเสธสิทธิของผู้เสียหายเป็นเบื้องต้น ขาดการกลั่นกรองในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ย่อมส่งผลให้การรับเรื่องร้องทุกข์เกิดความไม่เป็นธรรม แก่ผู้เสียหาย

ดังนั้น สิ่งที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายได้ในเบื้องต้น พนักงานสอบสวนควรต้องปราศจากอคติ โดยยึดหลักการเคารพต่อสิทธิผู้เสียหายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติในสถานะของบุคคล โดยใช้หลักดุลยพินิจให้เป็นธรรมและเสมอภาค หน่วยงานบังคับบัญชาจึงควรปลูกจิตสำนึกให้พนักงานสอบสวนเคารพในวิชาชีพที่ตนได้ ปฏิญาณว่าจะอุทิศตัวเพื่อประโยชน์ของประชาชน ประกอบกับควรแก้ปัญหาจำนวนพนักงานสอบสวนที่มีน้อยและการขาดความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างถ่องแท้ หรือถูกโยกย้ายตำแหน่งมาจากสายปราบปรามที่ยังไม่ถนัดในการสอบสวน อีกทั้งควรพิจารณาผลตอบแทนที่ต่ำกว่าภาระงาน เป็นอาทิ ซึ่งเหตุเหล่านี้จึงทำให้จินตภาพของพนักงานสอบสวนได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของประชาชนต่อไป

คำสำคัญ: คำร้องทุกข์, ผู้เสียหาย, พนักงานสอบสวน, ดุลยพินิจ

Abstract

This academic article aims to study problem of victim reporting a criminal case to inquiry official and misusing principle of discretion by rejecting the complaint, so the victim fails to access to justice.

According to the study, the was found that once a victim reported the fact to an inquiry official. After that, the inquiry official had duty to investigate and had the principle of discretion interpreted the fact with legal

provisions, so that the inquiry official justified reasons to whether accept the fact as a criminal case. In case the inquiry official employed the principle of discretion lawfully, the victim could access to justice. Nevertheless, if the inquiry official misused the principle of discretion, intended to reject the rights of victim from the very beginning and lacked consideration of fact and legal provision, the victim failed to access to justice complaint.

Consequently, to ensure the justice of victim from the very beginning, the inquiry official should perform duty without prejudice and stick to principle of respect of victim's rights equally as well as without discrimination based on personal status. The principle of discretion should be adopted fairly and justly. Their superior affiliation should cultivate consciousness among inquiry officials to ensure they do respect in their career to remind once they pledged that they sacrifice themselves for public benefits. The problems of a small number of officers, inexperienced officers, unskilled officials transferred from the suppression division and pay far below workload should be solved. With solved problems, image of inquiry officials could be recognized and trusted by people.

Keywords: Complaint, Victim, Inquiry Official, Discretion

ความนำ

สังคมมนุษย์อาศัยร่วมกันตั้งแต่สมัยอดีตกาล โดยเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ ภายในครอบครัว จนขยายจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่ เมื่ออยู่ร่วมกันก็ย่อมเกิดการแข่งขัน แข่งแย่ง ซึ่งดี จนอาจก่อปัญหาเดือดร้อนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในทางแพ่ง หรือการกระทำความผิดในทางอาญา ดังนั้น จึงต้องมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อใช้ในการควบคุมบุคคลภายในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่าง

สงบสุข ซึ่งเรื่องเหล่านี้ล้วนเป็นภารกิจหลักของรัฐ³ โดยผู้เขียนจะกล่าวถึงกรณีเมื่อมีการกระทำความผิดในทางอาญาเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อบุคคลในสังคม และผู้ถูกกระทำเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยสังคม จึงต้องมีการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยเริ่มจากการที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อบุคคลผู้มีอำนาจจัดการรับเรื่องร้องทุกข์ ซึ่งเรื่องดังกล่าวมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยปัจจุบัน การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ของไทยในอดีตใช้วิธีการร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งเรียกว่า “ทูลเกล้าถวายฎีกา” เพื่อขอพระราชทานพระมหากษัตริย์คุณบำบัดความเดือดร้อนและให้ความยุติธรรมแก่ตน ดังที่ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึก สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สรุปลงใจความได้ว่า บริเวณหน้าปากประตูพระราชวังของพระองค์ได้แขวนกระดิ่งไว้ เมื่อราษฎรมีกรณีพิพาทหรือมีข้อเดือดร้อนอย่างไร ก็ไปสั่นกระดิ่งนั้น แล้วพ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็จะเสด็จออกมาสอบสวนวินิจฉัยเรื่องราวเพื่อความเป็นธรรมต่อไป เรียกว่าระบบการปกครองแบบบิดาปกครองบุตร⁴

ปัจจุบันบ้านเมืองได้พัฒนารูปแบบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการที่ผู้กระทำความผิดในทางอาญา จะต้องนำคดีอาญาไปฟ้องต่อศาล โดยมีผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสินคดีแทนพระมหากษัตริย์ การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมเริ่มจากการร้องทุกข์ กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งที่เรียกว่า ผู้เสียหาย

³ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 437.

⁴ เจริญ ชำรงเกียรติ, “การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, วิชากฎหมายปกครองพิศดาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), 23.

ที่แท้จริง⁵ และรวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย⁶ ใช้อำนาจหน้าที่ของ
ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนว่ามีการ
กระทำความผิดเกิดขึ้น โดยจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นการกระทำ
ความผิดแก่ตน และประสงค์ที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นมาลงโทษ⁷

อนึ่ง พนักงานตำรวจนั้นเป็นเจ้าของพนักงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนเป็นอย่างยิ่ง
จึงเป็นที่พึ่งอันสำคัญของประชาชนในการที่ได้รับการบำบัดความเดือดร้อน ถือเป็นเสมือนว่า
เป็นกุญแจดอกแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการสืบสวน สอบสวน ค้นหา
ความจริง สาเหตุที่จะต้องมีการดำเนินคดีอาญา โดยอาศัยกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ นั้น
เนื่องจากการกระทำความผิดในทางอาญาจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
และผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญา⁸ ดังนั้น จึงต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(7)

⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 4, 5 และ 6.

⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 3.

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 18 บัญญัติว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) กักขัง

(4) ปรับ

(5) ริบทรัพย์สิน

โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความ
ผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มี
ระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวาง
โทษจำคุกห้าสิบปี”

ว่า ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดตามขั้นตอนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสียก่อน โดยอาศัยหลักการตรวจสอบ (Examination doctrine)⁹ เป็นเบื้องต้น

ปัจจุบันมีผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมประกอบด้วย วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจที่ผิดเคือง จึงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเพิ่มจำนวนมากขึ้น การคุ้มครองผู้เสียหายจึงควรมีความเข้มงวดเคร่งครัดเช่นกัน โดยเฉพาะการดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน แต่บางกรณีกลับไม่ได้รับการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์จากพนักงานสอบสวน เรื่องดังกล่าวอาจเกิดจากเหตุผลหลายประการ ซึ่งอาจมองว่าเป็นคดีความผิดเล็กน้อย จึงไม่รับเรื่องร้องทุกข์โดยให้กลับไปไกล่เกลี่ยกันก่อนในกรณีที่ทราบตัวผู้กระทำความผิด หรืออาจเป็นเพราะพนักงานสอบสวนนั้นมีคดีที่ค้างอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ที่มีจำนวนน้อย ทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ ประกอบกับผู้เสียหายนั้นไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายเพียงพอ และส่วนใหญ่จะมีฐานะค่อนข้างยากจน ไม่มีเงินในการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการร้องทุกข์ หรือต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำมาหากิน ทำให้ไม่ได้เข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับจากรัฐอย่างเต็มที่

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงศึกษากรณี ปัญหาของผู้เสียหายนำคดีอาญามาร้องทุกข์ แต่ได้รับการปฏิเสธจากพนักงานสอบสวนว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง เนื่องจากผู้เสียหายต้องพึ่งกระบวนการยุติธรรมในการที่จะปลดเปลื้องทุกข์ตามสิทธิที่ควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดสิทธิต่อประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการปฏิบัติหน้าที่ ในส่วนของการรับเรื่องร้องทุกข์ให้เกิดความเป็นธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศต่อไป

⁹ คณิต ฌ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555), 47.

ต่อจากนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงประวัติการร้องทุกข์ของผู้เสียหายในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ดังจะกล่าวตามลำดับต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาการร้องทุกข์ของไทย

สมัยกรุงสุโขทัย

การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ในประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยใช้วิธีการร้องทุกข์ด้วยวาจา ตลอดจนการสอบสวนข้อเท็จจริง และพยาน หลักฐาน จนนำมาสู่การชี้ขาดตัดสินชำระคดีในกรณีที่เกิดข้อพิพาท หลังจากนั้นเมื่อเริ่มมีการศึกษาอักษรไทย การร้องทุกข์ก็เปลี่ยนเป็นการร้องทุกข์โดยลายลักษณ์อักษร หรือที่เรียกกันว่า “ทูลเกล้าถวายฎีกา”¹⁰ เนื่องจากสมัยกรุงสุโขทัยใช้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อราษฎรมีความทุกข์ยากเดือดร้อน ก็จะนำเรื่องดังกล่าวไปทูลเกล้าถวายฎีกา เพื่อขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ บำบัดความเดือดร้อนทุกข์ยากของราษฎร การร้องถวายฎีกาในสมัยนี้จะใช้วิธีการส่งกระดิ่งที่ตั้งอยู่ ณ ปากประตูพระราชวัง เมื่อราษฎรได้รับความเดือดร้อนทุกข์ยากอย่างไร ให้ไปส่งกระดิ่งนั้น พระองค์ก็จะเสด็จออกมาสอบสวนวินิจฉัยเรื่องราว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อไป

สมัยกรุงศรีอยุธยา

การปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ใช้ระบอบการปกครองแบบนายปกครอง บ่าว ถือเอาอาญาสิทธิ์ของพระเจ้าแผ่นดินเป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งต่างจากสมัยกรุงสุโขทัย ด้วยสันนิษฐานว่าในสมัยนั้นราษฎรที่ประสงค์จะทูลเกล้าถวายฎีการ้องทุกข์ จะต้องคอยเวลาที่พระมหากษัตริย์เสด็จออกนอกพระราชวัง แล้วไปรอทูลเกล้าตามเส้นทางที่พระองค์ทรงเสด็จผ่าน หรืออาจจะยื่นฎีการ้องทุกข์ต่อกรมวัง เพื่อให้ทูลเกล้าถวายต่อพระองค์อีกครั้งหนึ่ง การร้องทุกข์สมัยกรุงศรีอยุธยาสันนิษฐานว่าใช้วิธีการทูลเกล้าถวายฎีกา โดยลายลักษณ์อักษร เพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏว่าได้มีการ

¹⁰ เจริญ ชำรงเกียรติ, “การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ในประเทศไทย,” 23.

กระทำต่าง ๆ ทางราชการเป็นลายลักษณ์อักษรกันอย่างแพร่หลาย โดยส่วนใหญ่จะเป็น การจ้างวาน หรือวานให้ผู้เรียนรู้หนังสือเขียนแทน ทำให้สมัยนั้น พระมหากษัตริย์มิได้เป็นผู้รับชำระฎีกาข้อพิพาทด้วยตัวพระองค์เอง แต่พระองค์ได้มีการมอบหมายข้าราชการ ที่พระองค์ทรงไว้วางพระราชหฤทัยเป็นผู้ทำหน้าที่รับพิจารณาฎีการ้องทุกข์ของราษฎร แทนพระองค์¹¹

สมัยกรุงธนบุรี

รัชสมัยกรุงธนบุรี ณ เวลานั้น บ้านเมืองยังคงอยู่ในสภาพที่ยังไม่มีความสงบ เรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ ยังต้องต่อสู้กับข้าศึกศัตรูรอบด้าน การปกครองรวมถึงระเบียบ การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจึงยังคงดำเนินการตามแบบเดิมอย่างเช่นสมัยกรุงศรีอยุธยา¹²

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งไม่ได้มีหลักฐานอะไรที่บ่งชี้ ชัดได้ถึง ระเบียบวิธีการเกี่ยวกับการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เนื่องจากความเสียหายที่เกิด จากศึกสงครามพม่าเผาทำลาย จนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เพิ่งปรากฏหลักฐาน ที่พอจะสันนิษฐานให้เห็นหลักเกณฑ์และเรื่องราวต่าง ๆ ได้ พอที่จะสรุปใจความสำคัญได้ ว่าการร้องทุกข์ มีลักษณะและหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกันกับสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่ง ราษฎรได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น จึงพัฒนาเปลี่ยนเป็นการร้องทุกข์โดยลายลักษณ์อักษร ซึ่งปรากฏว่าได้มีการบันทึกทางราชการเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การจารึกประวัติศาสตร์ ตลอดจนวรรณคดี เป็นต้น โดยหากราษฎรคนใดไม่มีความรู้ด้านหนังสือก็จะจ้างวาน ให้ผู้อื่นเขียนแทนลงในกระดาษม้วนซึ่งเรียกว่า “ฎีกา” นำทูลเกล้าถวายแก่พระมหากษัตริย์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจากพระมหากษัตริย์ให้ทำหน้าที่รับคำฎีการ้องทุกข์

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 25.

¹² เรื่องเดียวกัน, 27.

แทนพระองค์¹³ สมัยรัชกาลที่ 1 และสมัยรัชกาลที่ 2 ยังใช้วิธีการฎีการ้องทุกข์โดยวิธีสั้นกระดิ่ง อย่างเช่นในสมัยกรุงสุโขทัย ครั้นต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดให้ใช้กลองเป็นสัญญาณในการร้องทุกข์ เมื่อผู้ใดจะร้องถวายฎีกาก็จะไปแจ้งความประสงค์แก่เจ้าพนักงานกรมวัง และเจ้าพนักงานกรมวังก็จะไปไขกุญแจให้ผู้ร้องเข้ามาตีกอง ซึ่งกลองที่พระองค์ทรงพระราชทานชื่อ “กลองวิจิตรชัยเกษร”¹⁴ หลังจากนั้น ในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงทรงแก้ไขระเบียบการทูลเกล้าถวายฎีกาใหม่ โดยเปิดโอกาสให้ราษฎรร้องทุกข์ถวายฎีกาได้สะดวกขึ้น ด้วยให้เลิกวิธีการตีกองร้องฎีกา เปลี่ยนเป็นเสด็จออกไปรับฎีกาด้วยพระองค์เองเดือนละ 4 ครั้ง โดยทรงเสด็จทั้งในกรุงและหัวเมืองใหญ่น้อย แล้วให้ผู้ร้องทุกข์เขียนใส่กระดาษ ตามถ้อยความที่เป็นจริงส่งทูลเกล้าถวายฎีกา หากผู้ร้องทุกข์เป็นข้าราชการมีตำแหน่งให้ถวายฎีกาแก่พระองค์เอง แต่หากเป็นราษฎรจะต้องฝากฎีกาแก่ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งเอาพิน้องเจ้าขุนมูลนายเป็นนายหน้า นำทูลเกล้าถวายแทน โดยไม่มีการจำกัดเวลา และสถานที่แต่อย่างใด ต่อมาตอนต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อยในเรื่อง วัน เวลา สถานที่ในการรับเรื่องราวฎีกา เพื่อให้เกิดความเป็นระบบมากขึ้น ให้ตำรวจเวรเป็นผู้นำทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อไป ประกอบกับการลงชื่อยศ ตำแหน่งในราชการ และที่อยู่ของผู้แต่ง และผู้เขียนในท้ายฎีกานั้นด้วย หากฝ่าฝืนก็จะคืนให้แก่ผู้ให้นำมายื่นไปจัดการให้ถูกต้องตามระเบียบ¹⁵ และในสมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงวันก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ 24 มิถุนายน 2475 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรับปรุงระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีการ้องทุกข์ใหม่ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาวางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา พ.ศ. 2457 ขึ้นบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2457 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์

¹³ เรื่องเดียวกัน, 26.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 29.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 38.

ในกรณีที่หลังจากพิพากษาแล้ว ผู้ร้องทุกข์ไม่พอใจในคำตัดสินสามารถอุทธรณ์ฎีกา โดยขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณลดหย่อนผ่อนโทษได้ แต่ไม่ใช่ได้เถียงคำพิพากษานั้น ๆ นับว่าพระราชกฤษฎีกาดังนี้เป็นฉบับแรกที่วางหลักการแบ่งแยกอำนาจทางตุลาการ และทางปกครองจากกันอย่างเป็นอิสระ¹⁶

แต่อย่างไรก็ตาม ประวัติการร้องทุกข์ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้ว่า การร้องทุกข์ได้มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของการบริหารบ้านเมืองในห้วงเวลานั้นแต่อดีต เพื่อบำบัดทุกข์ให้แก่ประชาชนในสังคม โดยลำดับต่อไปข้างหน้า ผู้เขียนจะกล่าวถึงการร้องทุกข์ในปัจจุบัน ดังนี้

การร้องทุกข์ของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้เสียหาย คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดฐานใด ฐานหนึ่ง จากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่น โดยผู้เสียหายได้นำเรื่อง เข้ากล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวหาต่อพนักงานสอบสวน หรือ พนักงานฝ่ายปกครองที่มีอำนาจ ว่ามี ผู้กระทำความผิดขึ้น โดยการกล่าวหา นั้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการ ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสามารถร้องทุกข์ด้วยวาจา หรือร้องทุกข์เป็นหนังสือก็ได้¹⁷ การร้องทุกข์นั้นต้องกล่าวถึงลักษณะแห่งพฤติการณ์ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง และ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยการกล่าวหาเช่นนั้นมิเจตนาให้ผู้กระทำความผิด ได้รับโทษ¹⁸ และหากเป็นการร้องทุกข์ที่ขอด้วยกฎหมาย พนักงานสอบสวนจะต้อง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 39.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 123

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 2(7).

รับคำร้องทุกข์นั้นไว้ แล้วทำการสอบสวนต่อไป เว้นแต่เป็นคำร้องทุกข์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายพนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวน¹⁹

ปัจจุบันกฎหมายมีช่องทางสำหรับการร้องทุกข์ที่ผู้เสียหายสามารถกระทำได้ มี 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีผู้เสียหายไปแจ้งความ เรียกว่า “การร้องทุกข์”²⁰ ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ร้องหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้²¹ และการร้องทุกข์นั้นกฎหมายมิได้กำหนดเขตร้องทุกข์ไว้

2. กรณีการกล่าวโทษ คือ การที่มีบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่ง²² เช่น เจ้าพนักงาน

¹⁹ พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีต่อไปนี้ก็ได้

(1) เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับร้องทุกข์ตามระเบียบ

(2) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน

(3) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำ ..

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(7) บัญญัติว่า “การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ”

²¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 124 บัญญัติว่า “ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ร้องหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ ซึ่ง มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นกล่าวแล้ว ให้รับ จัดการส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปาก ให้รับจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับ พนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึก”

²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 2 (8).

ตำรวจจับกุมผู้ค้ายาเสพติด แล้วยึดยาเสพติดเป็นของกลางนำส่งพนักงานสอบสวน ดำเนินคดี เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมก็จะเป็นผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินคดีกับผู้ค้ายาเสพติด จากนั้นพนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐาน โดยทำการสอบสวนปากคำผู้จับกุมเกี่ยวกับพฤติการณ์การพบเห็นการ จำหน่ายยาเสพติด และสอบสวนพยานอื่น ๆ ที่เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว ตลอดทั้งการส่ง ยาเสพติดของกลางไปตรวจพิสูจน์ให้แน่ชัดว่า ของกลางดังกล่าวเป็นยาเสพติดให้โทษ ตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้เจ้าพนักงานผู้จับกุมก็ไม่ได้เป็นผู้เสียหาย แต่รัฐต้อง ดำเนินคดีต่อไป เป็นต้น

เมื่อทราบถึงความหมายของ การร้องทุกข์และการกล่าวโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอน ในการดำเนินคดีอาญาขั้นตอนแรกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ต่อจากนี้จะขอกกล่าวถึง การแบ่งการร้องทุกข์ในคดีอาญาออกเป็น 2 ประเภท โดยการ ร้องทุกข์แต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ประเภทที่ 1. การร้องทุกข์คดีอาญา ความผิดต่อส่วนตัว และ 2. คดีอาญาความผิดต่ออาญาแผ่นดิน ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไปนี้

1) ความผิดต่อส่วนตัว หรือที่เรียกว่า ความผิดอันยอมความได้ เป็นความผิด ที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรง เช่น ความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร²³ ฉ้อโกงเจ้าหนี้²⁴ บุกรุกในเวลากลางวัน²⁵ เป็นต้น ซึ่งความผิดอันยอมความได้เหล่านี้ ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ นับแต่วันที่รู้เรื่อง ความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด²⁶

²³ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 284

²⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 340.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 362.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 96.

อนึ่ง โดยหลักทั่วไปแล้ว พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ทั้งปวง เว้นแต่จะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ที่ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน จนกว่าจะมีการร้องทุกข์²⁷ เป็นการแสดงให้เห็นได้ชัดว่า ความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิด อันยอมความได้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ อย่างแท้จริง²⁸

2) ความผิดต่ออาญาแผ่นดิน มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่เป็น การกระทำที่รุนแรง และผลของการกระทำนั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบสุข ความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม เป็นความผิดที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าการคุ้มครองผู้เสียหาย²⁹ เช่น ความผิดฐานปล้นทรัพย์³⁰ ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์³¹ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา³² เป็นต้น ซึ่งรัฐจะต้อง เป็นผู้ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดไม่ตั้งใจเอาความ แต่เจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน หรืออัยการ หรือศาลก็มิอำนาจดำเนินคดี ต่อไปได้ เพื่อเป็นการปรามผู้กระทำความผิดทางอาญาและคุ้มครองความสงบเรียบร้อย ภายในสังคม ซึ่งจะแตกต่างจากความผิดอาญาต่อส่วนตัว ที่ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้ ดำเนินคดีต่อผู้เสียหายเองโดยผ่านการร้องทุกข์ก่อนเสมอ มิฉะนั้นพนักงานสอบสวน จะไม่มีอำนาจในการสอบสวน

²⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 121 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้ง ปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ”

²⁸ คณิต ฌ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, 126.

²⁹ สุรพันธ์ บุญช่วย, “ปัญหาผู้เสียหายตายก่อนร้องทุกข์, หลักรัฐธรรมนูญบริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14,” ผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ ๑๔, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, (2558), 6.

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 340

³¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 217.

³² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 288.

การศึกษาการร้องทุกข์ของผู้เสียหายในคดีอาญาตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในเรื่องของสิทธิในการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย และการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน และต้องปฏิบัติตาม แต่ในการดำเนินปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ต้องอาศัยหลักการใช้ดุลยพินิจเข้ามาประกอบในการตัดสินใจ โดยต่อจากนี้ผู้เขียนจะศึกษาถึงหลักการใช้อำนาจทางปกครอง หลักการดำเนินคดีอาญาทางกฎหมาย หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ และหลักการใช้อำนาจดุลยพินิจตามหลักกรรมตามลำดับดังต่อไปนี้

หลักการใช้อำนาจทางปกครอง

การปกครองแบบนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรมถือกันว่า กฎหมายเป็นทั้งที่มาของอำนาจ และข้อจำกัดอำนาจของการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น หลักการใช้อำนาจปกครองของฝ่ายปกครอง คือ อำนาจที่กฎหมายมอบให้ฝ่ายปกครอง วิธีการที่กฎหมายมอบหมายให้ฝ่ายปกครองมี 2 แบบ คือ อำนาจผูกพันกับอำนาจดุลยพินิจ³³

1) การใช้อำนาจแบบผูกพัน

อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) คือ อำนาจที่กฎหมายมอบลงมาแล้ว ฝ่ายปกครองถูกผูกพันจะต้องปฏิบัติตามนั้นโดยเคร่งครัดเด็ดขาด ไม่สามารถตัดสินใจเป็นอย่างอื่นได้ กฎหมายมักจะใช้คำว่า “ต้อง” หรือ “ให้” เช่น กฎหมายให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองรับจดทะเบียนตั้งบริษัท โดยกำหนดเงื่อนไขไว้หลายประการ ถ้าเอกชนรายใดยื่นขอจดทะเบียน โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ครบถ้วน ฝ่ายปกครองต้อง

³³ สิทธิกร ศักดิ์แสง, *กฎหมายปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: บริษัท ภิรมย์ปริ้นติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, 2561), 37.

รับจดทะเบียน จะอ้างเหตุที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ เพื่อไม่รับจดทะเบียนไม่ได้ จะเห็นได้ว่าอำนาจผูกพันนั้น ก็คือ “หน้าที่” นั้นเอง³⁴

2) การใช้อำนาจแบบดุลยพินิจ

อำนาจดุลยพินิจ เป็นเรื่องตรงข้ามกับอำนาจผูกพัน คือ กฎหมายมอบอำนาจให้กับฝ่ายปกครองที่จะเลือกดำเนินการได้ กฎหมายมักใช้คำว่า “มีอำนาจ” “มีสิทธิ” “อาจจะ” “ควรจะ” หรือ “สามารถ” อำนาจดุลยพินิจจึงเป็นเสรีภาพของฝ่ายปกครองที่กฎหมายจัดวางไว้ เพื่อให้ตัดสินใจเลือกกระทำการหรือละเว้นกระทำการ หรือเลือกผลในทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งในหลายอย่าง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีขึ้นเองโดยลำพัง เมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะได้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วหรือไม่ จึงเป็นหลักประกันความเสมอภาค เพราะหลักการนี้เจ้าพนักงานต้องดำเนินคดีทุกเรื่อง โดยไม่ต้องคำนึงถึงตัวบุคคล และยังเป็น การป้องกันมิให้มีการใช้อิทธิพลที่มีชอบด้วยความยุติธรรม ซึ่งหากเจ้าพนักงานไม่ดำเนินคดีเท่ากับเจ้าพนักงานได้ทำการช่วยเหลือผู้กระทำความผิด และต้องรับโทษตามกฎหมาย³⁵

หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ

หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจนี้ เป็นหลักที่ใช้ผ่อนคลายนความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากทฤษฎีการลงโทษในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่ใช้ทฤษฎีแก้แค้นทดแทน ที่มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันโดยทั่วไป กล่าวคือ

³⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “การควบคุมการใช้ดุลยพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ” ในรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์,” (กรุงเทพฯ: พีเค พรินต์ติ้งเฮาส์, 2531), 119.

³⁵ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, 420.

การลงโทษนั้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่า เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม โดยส่วนรวมแล้วรัฐจะไม่ได้นิ่งเฉยกับการกระทำเช่นนั้น และเพื่อเป็นการเตือนว่าหากมีการกระทำความผิดเช่นนั้นอีกก็จะต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้แนวคิดของการลงโทษได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยและบริบทของคนในสังคม ปัจจุบันจึงเปลี่ยนมาใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันพิเศษ (Spezialprvention) ที่มุ่งเน้นการลงโทษ ซึ่งควรลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดและความชั่วในแต่ละบุคคล เพื่อที่จะแก้ไขตัวเอง และเป็นการเยียวยาให้ผู้สำนึกผิดได้กลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้ และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกโดยหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจหากมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนอาจไม่ดำเนินการสอบสวนได้ หรือหากสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงก็อาจจะไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคดีไป³⁶ โดยถือว่าการดำเนินคดีเป็นภารกิจ และความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารที่สามารถใช้ดุลยพินิจที่จะดำเนินการสอบสวน หรือไม่ดำเนินการสอบสวน และหากใช้ดุลยพินิจโดยไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้อง หรือใช้ดุลยพินิจโดยอำเภอใจ อาจจะทำให้เกิดผลเสียหลายตามมาเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาหลักการใช้อำนาจทางปกครอง หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย และหลักการใช้ดุลยพินิจทางอาญาจะเห็นว่า หลักการใช้อำนาจทางปกครองแบบอำนาจผูกพันและหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั้นมีความเคร่งครัดอย่างยิ่ง และถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ผู้ปฏิบัติมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ แต่ในส่วนของหลักการใช้ดุลยพินิจทางอาญาหากใช้อย่างไม่ถูกต้อง และใช้ดุลยพินิจโดยเกินขอบอำนาจย่อมส่งผลเสียต่อผู้เสียหายอย่างมาก อีกทั้งยังมีหลักการใช้อำนาจดุลยพินิจตามหลักธรรม ประกอบในการพิจารณารับเรื่องร้องทุกข์ โดยผู้เขียนจะกล่าวถึงเหตุปัจจัยดังกล่าว ต่อไปดังนี้

³⁶ เรื่องเดียวกัน, 420.

หลักการใช้อำนาจดุลยพินิจตามหลักธรรม : อดติ 4

ดั่งที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า พนักงานสอบสวนต้องทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ในที่นี้ ผู้เขียนขอกล่าวถึงนัยของคำว่า “ยุติธรรม” ในความหมายพระพุทธศาสนา อันหมายถึง “ความเที่ยงธรรม” หรือความไม่คลาดเคลื่อนจากธรรมที่เป็นองค์ประกอบในทศพิธราชธรรม³⁷ ซึ่งเป็นหลักสำคัญสำหรับผู้ปกครอง หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่ทำให้ผู้ได้รับการบริการเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น ความเที่ยงธรรมนี้ จึงประกอบไปด้วยความหนักแน่น ยึดถือความถูกต้อง ไม่เอนเอียงหวั่นไหวต่อการถูกกดดัน หรือถูกรอบงำจากบุคคลอื่น ไม่หลงไปกับอารมณ์ที่เกิดเป็นอกุศล หรือหลงลากัฏฐะ ที่อาจจะต่อ ยอดจนกลายเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน ด้วยความอดติที่เป็นความโลภ เมื่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ขาดความยุติธรรม หรือเที่ยงธรรม อันสืบเนื่องมาจากสภาพจิตของบุคคลนั้นคลาดเคลื่อนจากธรรม คือ ขาดความเที่ยงธรรมด้วยอิทธิพลของอดติ

ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้พนักงานสอบสวนสูญเสียความเที่ยงธรรม คือ อดติ เพราะ อดติทำให้สภาพจิตใจของมนุษย์ไม่เที่ยงแท้ คลาดเคลื่อนไปจากธรรม นำไปสู่ความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทอดติไว้เป็น 4 ประการ ได้แก่³⁸

³⁷ ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน, คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ (นิยมเรียกว่าทศพิธราชธรรม) คือ 1. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ 2. ศีล ประพฤติดีงาม 3. ปริจจาคะ ความเสียสละ 4. อาชวชะ ความซื่อตรง 5. มัททวะ ความอ่อนโยน 6. ตบะ ความทรงเดช เภาคิเลสตัณหา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ 7. อักโกธะ ความไม่กริ้วโกรธ 8. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน 9. ขันติ ความอดทน 10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม

³⁸ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “ความยุติธรรมในมุมมองของพุทธศาสตร์,” โครงการหลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <http://www.ps.mcuc.ac.th/?p=141> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2562).

1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะความรัก ความชอบ หากพนักงานสอบสวนต้องสูญเสียความยุติธรรมในข้อนี้ ซึ่งโดยทั่วไปมักเกิดกับญาติพี่น้อง คนสนิทสนมคุ้นเคย พวกพ้อง จนทำให้สูญเสียความเป็นกลาง ไม่สามารถวางตน และปฏิบัติตนต่อผู้เสียหายทุก ๆ คน ที่เข้าร้องทุกข์ให้เหมาะสมเหมือนกัน

2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะความโกรธ เกลียดชัง ความลู่อ่านาจ หากพนักงานสอบสวนถูกโทสาคติเข้าครอบงำสภาพจิตใจ ไม่สามารถแยกเรื่องความไม่พึงใจในเรื่องส่วนตัวกับเรื่องงานออกจากกันได้ ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ขาดการมองเห็นถึงความทุกข์ร้อนอย่างแท้จริง เช่นนี้ ผู้เสียหายย่อมไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกกลั่นแกล้งได้ง่าย

3) โมหาคติ ลำเอียงเพราะความหลง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หมายความว่า ถ้าหากว่า พนักงานสอบสวนถูกครอบงำด้วยกิเลสตัณงกล่าว มักจะก่อให้เกิดความสะเพร่า ขาดความละเอียดถี่ถ้วน รีบตัดสินใจเสียก่อนที่จะใคร่ครวญกิจการงานที่ปฏิบัติอยู่ให้รอบคอบ เกิดข้อโต้แย้งระหว่างผู้เสียหายกับพนักงานสอบสวน และมองโลกในแง่ร้าย อาทิ ผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ แต่พนักงานสอบสวนกลับมองว่า ผู้เสียหายกลั่นแกล้งผู้อื่น มองผู้เสียหายกลายเป็นจำเลย ด้วยการโต้แย้งแทนผู้ที่ถูกหาว่ากระทำความผิด เป็นต้น การไม่ยอมรับความคิดเห็น หรือความเป็นจริงในประการนี้ จึงสร้างความเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมเช่นกัน

4) ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัว ถ้าหากพนักงานสอบสวนเกิดความลำเอียงในข้อนี้ภายในจิตใจ ย่อมเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าต่อสู้กับความถูกต้องเป็นจริง หวั่นเกรงว่า ถ้าหากทำในสิ่งที่ขัดกับผู้มีอำนาจเหนือกว่าตน อาจจะถูกกลั่นแกล้ง โยกย้าย ไม่ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ แตกต่างกับผู้ที่ทำตามคำสั่ง ถึงแม้จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจจะมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากพนักงานสอบสวนขาดความกล้าหาญทางจริยธรรม ไม่กล้าคิด ไม่กล้าพูดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่กล้าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นคง สิ่งที่มาในภายหลัง ย่อมไม่เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมเช่นกัน

ความลำเอียงทั้ง 4 ประการนี้ จึงเป็นตัวแปรที่จะปิดกั้นจิตของมนุษย์ ปิดกั้นความซื่อตรงเที่ยงธรรมของพนักงานสอบสวน เพราะว่าองค์กรที่ว่าด้วยความยุติธรรมจะนำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของสังคม³⁹ ดังนั้น องค์กรประกอบแห่งความยุติธรรมอันเป็นภาวะจิตภายในของพนักงานสอบสวนก็ย่อมมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายที่บังคับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ปัญหาการที่พนักงานสอบสวนไม่รับเรื่องร้องทุกข์

เนื่องจากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์ของผู้เสียหายในคดีอาญาเมื่อมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์และคำร้องทุกข์นั้นเป็นคำร้องทุกข์ที่ขอด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์โดยทำเป็นหนังสือ หรือร้องทุกข์ด้วยวาจาก็ตามพนักงานสอบสวนจะต้องรับเรื่องร้องทุกข์ไว้ตามอำนาจหน้าที่⁴⁰ และบริบทของพนักงานสอบสวนเป็นบุคคลอันเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยถือเสมือนว่าเป็นกุญแจดอกแรกของกระบวนการยุติธรรมในชั้นก่อนฟ้อง ทำให้ผู้เสียหายจะต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการบริการของรัฐที่ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน

ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เขียนพบว่า การที่พนักงานสอบสวนไม่รับเรื่องร้องทุกข์เกิดจากสภาพปัญหาหลายประการ แต่ผู้เขียนขอกำหนดปัจจัยออกเป็น 2 ประการ ในที่นี้ขอกำหนดปัญหาเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังต่อไปนี้

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 123

ปัญหาประการแรก เกิดจากปัจจัยภายในที่เรียกว่า ภาวะจิต⁴¹ ที่เป็นธรรมดา มักเกิดขึ้นในจิตใจของปุถุชนอยู่ทั่วไป ในเมื่อภาวะจิตเกิดอคติ⁴² การปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ย่อมขาดความเที่ยงธรรม เกิดความลำเอียง ไม่ว่าจะเป็นความลำเอียง เพราะความรัก ความชัง ความเขลา หรือความกลัว ปัญหาของอคติ 4 ประการนี้ ส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายที่เข้าร้องทุกข์ ดังกรณี มีผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เหตุจากมีผู้บุกรุกเข้าไปในเคหสถานยามวิกาล นำเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไป เมื่อผู้เสียหายเข้าพบพนักงานสอบสวน เพื่อร้องทุกข์และร้องขอให้พนักงานสอบสวนไปยังที่เกิดเหตุเพื่อเร่งพิสูจน์และเก็บหลักฐานที่เป็นลายนิ้วมือของผู้กระทำความผิดเนื่องจากหากเน้นเข้าพยานหลักฐานเหล่านั้นอาจจะถูกลบเลือนหรือเปลี่ยนแปลงไป แต่กลับได้รับการปฏิเสธว่า เจ้าหน้าที่มีกำลังไม่เพียงพอ⁴³ การปฏิเสธของพนักงานสอบสวนที่ไม่รวบรวมข้อมูล และแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ในการสืบหาหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อทราบรายละเอียดของความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด ย่อมเกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม จนไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ ความเสียหายที่เกิดกับผู้เสียหายที่เป็นเพียงประชาชนซึ่งอ่อนด้อยความรู้ในดับทกกฎหมาย จึงไม่อาจนำมาโต้แย้งสิทธิของตนเองต่อพนักงานสอบสวนได้

⁴¹ ภาวะ หมายถึง ความเป็นเอง สิ่งที่เป็นเอง ธรรมดา, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ 22, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2557), 398.

⁴² อคติ หมายความว่า ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤตินี้ผิด ความลำเอียง มี 4 คือ 1. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก 2. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง 3. โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา 4. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว, เรื่องเดียวกัน, 474.

⁴³ ภูณัช รัตนชัย, *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทชุมชน: กรณีศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลพรุไทย อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (รายงานการวิจัย) (คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2558), 98.

ประเด็นที่ต้องกล่าวสืบต่อจากนี้ เกิดจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมซื้อผลทุเรียน เพื่อส่งออกแต่ได้รับความเสียหาย เมื่อผู้ซื้อผลทุเรียนเป็นผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ต่อ พนักงานสอบสวน สาเหตุจากการซื้อผลทุเรียนเพื่อส่งออกยังประเทศจีนจากพ่อค้าคนกลางที่เปิดแผงรับซื้อผลทุเรียน เหตุการณ์เกิดขึ้นจากผู้เสียหายในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ได้เข้าเจรจาติดต่อซื้อผลทุเรียนจากพ่อค้าคนกลาง การเจรจาทำให้ผู้เสียหายหลงเชื่อ เนื่องจากแม่ค้าคนกลางมีประสบการณ์ในการซื้อขายผลทุเรียน โดยพ่อค้าคนกลางได้ใช้วิธีการโน้มน้าวให้ผู้เสียหายมองเห็นถึงผลกำไร และหลงเชื่อว่าจะหากำไรสูงของผลทุเรียนของตน และนำส่งออกไปยังต่างประเทศจะได้กำไรอย่างคุ้มค่าด้วย ผู้เสียหายเพิ่งเรียนรู้การซื้อขายผลทุเรียน เมื่อถูกโน้มน้าวให้เห็นถึงผลกำไรและขาดความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบว่าผลทุเรียนนั้นมีลักษณะอย่างไร ผลทุเรียนผลใดเป็นผลอ่อนหรือผลแก่ ผลทุเรียนมีขนาดและน้ำหนักเท่าไร จึงจะนำไปส่งออกต่างประเทศและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติได้ ประกอบกับผู้เสียหายมีความเชื่อมั่นในฐานะ อาชีพของพ่อค้าคนกลาง จึงหลงเชื่อการแสดงข้อความอันบิดเบือนและปกปิดความจริง ด้วยการสั่งซื้อผลทุเรียนจำนวนมาก แล้วนำผลทุเรียนส่งออกไปยังประเทศจีน เมื่อผลทุเรียนไปถึงประเทศจีนพบว่า ผลทุเรียนที่ได้เปิดให้ลูกค้าทดลองชิมรสชาติ กลับเป็นทุเรียนที่ผลอ่อนเน่าเสียจำนวนมาก ประกอบกับโดยอาชีพแล้ว พ่อค้าคนกลางควรจะบอกให้แจ้งผู้ซื้อว่าผลทุเรียนที่ซื้อไปมีขนาดโตบ้างที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ ประการสำคัญทุเรียนผลโตบ้างที่อ่อนเกินไปก็ไม่ควรรับมาและขายต่อ ซึ่งแท้จริงแล้วพ่อค้าคนกลางย่อมรู้ชัดแจ้งว่า ผลทุเรียนที่รับซื้อมานั้นเป็นผลทุเรียนอ่อนหรือไม่ เนื่องด้วยการซื้อในราคาที่ถูกและใช้วิธีในการพิสูจน์เอาได้ แต่กลับนำมาจำหน่ายให้กับผู้เสียหายในราคาแพง จนทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตลอดถึงเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของประเทศ และผู้บริโภค ทั้งนี้ ด้วยวิธีการพูดที่โน้มน้าวของพ่อค้าคนกลางที่เจตนาหลอกลวง จึงได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้เสียหายที่ต้องสูญเงินไปหลายล้านบาท เมื่อผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน โดยระบุชัดว่าพ่อค้าคนกลางบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด แต่กลับได้รับคำสรุปจากพนักงานสอบสวนว่า เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่กรณีตกลงใจกันเอง

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการผิดสัญญาซื้อขาย ข้อเท็จจริงที่เกิดไม่ได้เป็นความผิดอาญา ให้ผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเอาเอง โดยที่ไม่ได้เรียกผู้กระทำผิดมาให้ปากคำแม่แต่อย่างใด⁴⁴

กรณีการใช้หลักดุลยพินิจตีความในประเด็นที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนมองว่า พนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจในการตีความจากข้อเท็จจริงที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ เพื่อปรับให้เข้ากับข้อกฎหมายที่เกิดการผิดเพี้ยนไป เพราะคดีอาญานั้นมีหลักกฎหมายอาญาอยู่ว่า ไม่มีโทษ โดยไม่มีความผิด และไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย⁴⁵ อันเป็นหลักประกันของกฎหมายอาญาว่า ความผิดใดที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีความผิด ความผิดนั้นก็ไม่มีโทษ แต่จากการพิจารณาของพนักงานสอบสวนโดยหลักทั่วไปแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องสืบสวนด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ครบถ้วน ด้วยการเรียกให้ผู้ถูกกล่าวหา มาทำการสอบสวน พร้อมรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงจากการพิสูจน์ความผิด หากสืบสวน สอบสวนความจริงเป็นประจักษ์พอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดก็ควรที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ไขว่ว่าจะมาได้แย้ง กับผู้เสียหายด้วยการบายเบี่ยงไม่รับเรื่องร้องทุกข์เสียก่อนกระทำการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน การกระทำของพนักงานสอบสวนจากกรณีดังกล่าวเป็นการใช้ดุลยพินิจตีความที่ผิดพลาดไป โดยมองว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นคดีแพ่ง โดยขาดหลักการสืบสวนสอบสวนอย่างแท้จริง จึงส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายเป็นอย่างยิ่ง แทนที่พนักงานสอบสวนจะเป็นต้นตำรับในการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่กลับกลายเป็นพนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจโดยผิดพลาดไป จึงก่อให้เกิดคำถามตามมาว่า หากคดีดังกล่าวแท้จริงแล้วเป็นคดีอาญา และเป็นความผิดที่ยอมความได้ ซึ่งมีอายุความเพียง 3 เดือน นับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เมื่อผู้เสียหายได้รับการปฏิเสธไม่รับเรื่องร้องทุกข์จาก

⁴⁴ นิธิศ รัตนชัย, สัมภาษณ์โดย พรอมา วงศ์เจริญ, บ้านเลขที่ 44/311 หมู่บ้านพนาสนธิ 8 ซอยนิมิตรใหม่ 12 แขวงทรายกองดิน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร, 18 ธันวาคม 2562.

⁴⁵ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), 68.

พนักงานสอบสวน จนกระทั่งล่วงเลยเวลาไปในการที่จะใช้สิทธิแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลที่ตามมาบุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น การใช้ดุลยพินิจที่ผิดพลาดนี้จึงส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของประชาชนที่ไม่สามารถเอื้ออำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งขัดแย้งกับหลักนิติธรรมที่ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

อนึ่ง นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องกระทำตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้โดยชอบ หลักสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้เลยดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมา คือ การปรับแต่งภาวะจิตมิให้เกิดความลำเอียง เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเที่ยงธรรม ซึ่งคดีดังกล่าวผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า ผู้เสียหายมาจากต่างจังหวัด ส่วนพ่อค้าคนกลางเป็นบุคคลในพื้นที่อาจจะมีความคุ้นเคยกับพนักงานสอบสวนเป็นอย่างดี ย่อมเป็นไปได้ว่าเกิดความลำเอียงอันเป็นฉันทาคติ ที่เรียกว่าลำเอียงเพราะความรัก ที่มาจากความคุ้นเคยกัน จนนำมาสู่การวินิจฉัยตีความที่ผิดพลาด และถ้าหากพนักงานสอบสวนเชื่อว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นคดีแพ่งมิใช่คดีอาญาอย่างแน่แท้ ก็ถือว่าพนักงานสอบสวนถูกรอปรังด้วยอคติในข้อที่เรียกว่าโมหาคติ อันเป็นความลำเอียงที่เกิดจากความไม่รู้ ซึ่งไม่รู้ถึงข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย จึงเกิดการวินิจฉัยตีความที่ผิดพลาด การศึกษาเรื่องที่ผ่านมา เป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้นที่ชี้ให้เห็นว่า การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ของพนักงานสอบสวนยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วนพอที่จะสร้างความมั่นใจให้เกิดแก่ประชาชนได้

ปัจจัยประการต่อมา เป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ จำนวนคดีที่มีมาก ซึ่งขัดกับจำนวนพนักงานสอบสวนที่มีน้อย หากเป็นโรงพักที่มีขนาดกลางจะมีพนักงานสอบสวนเพียง 4 – 6 นาย โดยแต่ละคนจะทำงานวันละ 8 ชั่วโมงต่อวัน แล้วผลัดเปลี่ยนเวรกัน ฉะนั้นจะมีพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่รับเรื่องได้ประมาณ 3 นายต่อวัน ทำให้เกิดจำนวนปริมาณงานที่ล้นมือไม่สอดคล้องกับจำนวนของพนักงาน

สอบสวนที่ปฏิบัติหน้า ดังที่เห็นปรากฏจากข่าวในปัจจุบัน⁴⁶ หากเป็นโรงพักขนาดกลาง ภายใน 1 เดือนจะมีผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์จำนวนนับพันราย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพนักงานสอบสวนจะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวน 1 นายจะต้องรับภาระคนละไม่ต่ำกว่า 100 เรื่อง ต่อเดือน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งว่า สาเหตุใดพนักงานสอบสวนจึงปฏิเสธไม่รับเรื่องร้องทุกข์ในบางคดี เว้นแต่จะเป็นคดีที่เกิดขึ้นแล้วกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็นวงกว้าง เป็นคดีสะเทือนขวัญ และตกเป็นข่าว การทำงานจะมีความรวดเร็วสามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้โดยพลัน เมื่อจำนวนปริมาณคดีเพิ่มขึ้น ทำให้พนักงานสอบสวนเกิดภาวะเครียดและกดดัน เกิดปัญหาการทำงานภายในองค์กร พนักงานสอบสวนนายหนึ่งได้กระทำอัตวินิบาตกรรม โดยการแขวนคอ เนื่องจากปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นและคดีที่ค้างเก่าเป็นจำนวนมาก⁴⁷

บทส่งท้าย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทราบถึงปัญหาของผู้เสียหายในการนำคดีอาญามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายอย่างยิ่ง และทำให้ผู้เสียหายขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะโดยการหาทางแก้ไขลดอุปสรรคเหล่านั้น เพราะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายรับรู้ แต่แทบไม่ได้รับการแก้ไข ผู้เขียนจึงนำมาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะการแก้ไขกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

1) หน่วยงานบังคับบัญชาควรปลูกจิตสำนึกให้พนักงานสอบสวนเคารพในวิชาชีพที่ตนได้ปฏิญาณว่าจะอุทิศตัวเพื่อประโยชน์ของประชาชน ด้วยการเข้าถึงแหล่งธรรมะเป็นการฝึกจิตในทางพระพุทธศาสนา ด้วยการวางใจเป็นกลาง จึงยังผลให้สามารถ

⁴⁶ โรเจอร์ โลหะนันท์, “ทำไมแจ้งความที่โรงพักคดีถึงล่าช้า?”, <https://www.posttoday.com/social/think/469766> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2562).

⁴⁷ ไทยรัฐฉบับพิมพ์, “พนักงานสอบสวนห้อยคอ เครียดอีกศพ ร.ต.อ.งานเยอะสำนวนค้าง,” <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1683113> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563).

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตใจที่สงบนิ่ง ไม่หวั่นไหวไปด้วยอำนาจแห่งความลำเอียง อันเป็นอคติ 4 ประการ เมื่อพนักงานสอบสวนมีความรู้ ความเข้าใจในการฝึกจิตเป็นกลางได้อย่างแท้จริงแล้ว ย่อมสามารถใช้ดุลยพินิจตีความในคดีที่ผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์อย่างเกิดความ เป็นธรรม

2) กรณีที่พนักงานสอบสวนไม่รับเรื่องร้องทุกข์ที่มาจากกรณีที่จำนวนคดี ที่ค่อนข้างเยอะ งานล้นมือ ไม่สอดคล้องกับจำนวนพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่นั้น ผู้เขียนขอเสนอให้เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงานให้เพียงพอกับจำนวนคดีที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

3) กรณีพนักงานสอบสวนไม่รับเรื่องร้องทุกข์ที่มาจาก การขาดความรู้และความ เชี่ยวชาญที่ชัดเจน และสามารถจะให้คำปรึกษาประชาชนที่มาใช้บริการได้ ตลอดถึง สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยข้อกฎหมายได้อย่างถูกต้อง จึงควรกำหนดให้พนักงาน สอบสวนได้รับการฝึกอบรมเพื่อทบทวนการนำกฎหมายมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่าง เข้มงวด พร้อมกับควรเพิ่มระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติการสอบสวนให้มากขึ้นกว่าเดิม และ จะต้องผ่านการทดสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้พนักงานสอบสวนได้มาปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างถูกต้องเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555.
- คณิต ณ นคร. *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559.
- คณิต ณ นคร. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.
- เจริญ อารังเกียรติ. “การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ในประเทศไทย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, วิชากฎหมายปกครองพิศดาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.*
- ณิศ รัตนชัย. สัมภาษณ์โดย พรอมา วงศ์เจริญ. บ้านเลขที่นวนิรินทร์ 111 แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร, 18 ธันวาคม 2562.

ไทยรัฐฉบับพิมพ์. “พนักงานสอบสวนห้อยคอ เครียดอีกศพ ร.ต.อ.งานเยอะสำนวนค้าง.”

<https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1683113> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563).

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

พระมหาดรชชา ธมฺมหาโส. “ความยุติธรรมในมุมมองของพุทธศาสตร์.” โครงการหลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <http://www.psu.ac.th/?p=141> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2562).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

ภูภณัช รัตนชัย. *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทชุมชน: กรณีศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลพรุไทย อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (รายงานการวิจัย) คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2558.

โรเจอร์ โลहनันทน์. “ทำไมแจ้งความที่โรงพักคดีถึงล่าช้า?.” <https://www.posttoday.com/social/think/469766> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2562).

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ” ในรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์.” กรุงเทพฯ: พีเค พรินต์ติ้งเฮ้าส์, 2531.

สิทธิกร ศักดิ์แสง. *กฎหมายปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: บริษัท ภิรมย์ปริ้นติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, 2561).

สุรพันธ์ บุญช่วย. “ปัญหาผู้เสียหายตายก่อนร้องทุกข์.” ผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 14, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, (2558).

References

Criminal Procedure Code

Criminal Code

Kanit Na Nakhon. Criminal Procedure Law. 8th Edition. Bangkok: Winyuchon, 2012.

Charoen Thamrongkiat. “Complaint in Thailand.” Master’s Thesis in Political Science, Department of Administrative Law, Faculty of Political Science, Thammasat University, N.P.

Kanit Na Nakhon. Criminal Procedure Law. 9th Edition, Bangkok: Winyuchon, 2018.

Kanit Na Nakhon. Criminal Law, Offense. 5th Edition, Bangkok: Winyuchon, 2016

Nithit Rattanachai. Interview by Pornuma WongCharoen. House No. 111, Nawamin Road, Khlong Kum Sub-district, Bueng Kum District, Bangkok, 18 December 2019.

Phra Maha Hansa Thammamahaso. “Justice in Perspective of Buddhism.” Project of Peace Education Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University <http://www.ps.mcu.ac.th/?p=141> (Retrieved on December 24, 2019).

Phupanat Rattanachai. Restorative Justice and Community Dispute Resolution: Case study of Role of Village Committees, Phru Thai Sub-district, Ban Ta Khun District, Surat Thani Province (Research Report) Faculty of Law: Suratthani Rajabhat University,

